

dve maketi pa profil Marijinega in Slugovega brezna. Diorama prikazuje motiv iz Kevderca na Lubniku. Poseben zemljevid govori o razširjenosti in množini, profili pa o ustroju jam in brezen. Zbrane so kamenine, kapniške tvorbe, jamske živali in literatura ter slike raziskovalcev jam in živalstva v njih.

Francè Planina

RAZSTAVE V LOŠKEM MUZEJU

V zimski sezoni 1959-60 se je v loškem muzeju zvrstilo nekaj razstav, ki so pokazale, da je v muzeju potrebno tudi tovrstno delo, tako za samo ustanovo, kot tudi za občinstvo. Občinstvo je bilo splošno do razstav nekako rezervirano, saj se je pri njih odpiranju zbralo komaj nekaj več kot deset ljudi. S tem seveda ni rečeno, da razstave niso bile kvalitetne, pač pa je bil izostanek občinstva morda pogojen v slabi izbiri dneva in ure otvoritev. Te so bile sprva ob sobotah zvečer. Poleg slabo izbranega časa je morda prispevala k takšni udeležbi tudi slaba obveščena občinstva in ne nazadnje tudi premalo svečana oblika same otvoritve. Vendar moramo poudariti, da so bile neuspele samo otvoritve, ne pa same razstave, kajti te so bile vedno dobro obiskovane.

Prva po otvoritvi muzeja na loškem gradu je bila razstava *Peča na slovenskem*. Pripravil jo je Etnografski muzej iz Ljubljane in je prikazovala razvoj in okraševanje peče, nekdanjega ženskega pokrivala. Razstavo je muzej postavil v okroglem grajskem stolpu. Odprta je bila v novembru 1959 in si jo je ogledalo 545 obiskovalcev (šteto po vpisih v vpisni knjigi razstav, kar pomeni, da je bilo obiskovalcev precej več, saj se povprečno vpiše v knjigo komaj vsak tretji).

Že 5. decembra 1959 je sledila otvoritev razstave *slikarskih del Moše Pijade*, velikega jugoslovanskega revolucionarja. Dela so bila razstavljena na zgornjem hodniku muzeja, kjer je mesto stalni razstavi loških slikarjev, ki se je ob tej priliki morala umakniti gostu. Kljub precej velikemu oziroma dolgemu prostoru, je bilo prostora še premalo, da bi mogle viseti vse slike, ki jih je muzej v ta namen dobil od Umetnostne galerije v Slovenjem Gradcu. Razstavo je pripravil in jo organiziral kot potujočo Narodni muzej v Beogradu v počastitev velikega pokojnika. Tako smo s to razstavo spoznali ono drugo, manj znano, tiho delo Moše Pijade tudi v Škofji Loki. Razstava je bila od-

prta do 13. decembra in si jo je ogledalo 474 obiskovalcev.

Ob proslavljanju 40-letnice ustanovitve Komunistične partije Jugoslavije je bila v Loki postavljena velika razstava, ki so jo pripravili v Kranju. Razstava *40 let KPJ* je bila pripravljena kot potujoča razstava za ves kranjski okraj. V Škofjo Loko je prišla precej pozno ter je pod streho muzeja dobila prostor v delu spodnjega hodnika in zavzela tudi ves zgornji hodnik. Razstavljeno gradivo je bilo razdeljeno na tri obdobja: obdobje razvoja in borbe Partije v stari Jugoslaviji, borba med okupacijo in doba po osvoboditvi. Vsaka doba je imela drugače obarvane zaslone, na katerih so bile pritrjene fotografije, faksimili raznih listin, grafikoni, karte in podobno gradivo. Razstava je bila skrbno pripravljena, gradivo je spremljalo dovolj pojasnil, ki so si v neprekinjenem redu skladno sledila, tako da je obiskovalec razstave mogel prijetno presenečen ugotoviti, da je ob sliki in kratki, toda jasni spremni besedi prebral, spoznal in si mimogrede vtisnil v spomin obsežno zgodovino boja jugoslovanske Komunistične partije. Če je razstava prirejena tako, da dá obiskovalcu, ki jo količkaj pazljivo pregleda, določen pojem o predmetu, ki ga obravnava, potem je dosegla svoj namen. Prav škoda je, da se zbrano gradivo po končani razstavi menda ne bo ohranilo skupaj. Mnogo se je govorilo, naj bi razstava ostala v loškem muzeju. Toda do uresničitve te misli ni prišlo, ker velika dvorana v muzeju, ki bi bila izredno primerna za to razstavo in tudi za druge, še ni urejena, prostor na hodniku pa je pretesen in premalo reprezentativen. Zato bi bilo prav, da se skoraj dobijo sredstva za ureditev grajske dvorane, kjer bi mogle dobiti mesto ne samo manjše občasne razstave, temveč zlasti velike in pa povečana muzejska galerijska zbirka. Razstavo je obiskalo nekaj nad tisoč obiskovalcev.

Popoln prebrat pri udeležbi občinstva na otvoritvah in glede obiska razstav je bil dosežen spomladi. Čas otvoritev je bil prestavljen od sobote zvečer na nedeljo dopoldne. Vodstvo muzeja je za vsako razstavo oskrbelo tiskana vabila s kratkim pojasnilom o razstavljalcu in njegovih delih (spomladi so se namreč zvrstile tri slikarske razstave), po mestu pa je namesto malih lepakov vabilo na razstavo le nekaj velikih oglasnih tabel.

Prva razstava, ki je doživela popoln uspeh in bila deležna pozornosti večjega števila obiskovalcev, je bila razstava del doslej neznanega slikarja *samouka Ja-*

neza Sedeja iz Dobračeve pri Zireh, ki je po poklicu čevljar. Do razstave v muzeju je samcat tiho ustvarjal in, kakor je dejal, ni niti pomislil, da bo kdaj razstavljal in da bo kdaj prisostvovalo otvoritvi in si ogledalo razstavo toliko ljudi.

Sedej je bil rojen 22. decembra 1910 na Dobračevi. Oče je bil delavec, čevljar, in je delal tudi po nemških rudnikih. V družini je bilo več otrok, ki so se vsi oprijeli žirovskega poklica — čevljarstva, razen najstarejšega Maksima. Ta je šel študirat in postal akademski slikar. Slikar je danes tudi brat Janez, toda le s to razliko, da nima za seboj študija na akademiji in da je pričel slikati zelo pozno, komaj pred petimi leti. Nekaj skromnih nasvetov na slikarsko pot mu je dal brat Maksim. Največ je prinesel pač že s seboj na svet: talent in izredno dober dar opazovanja. Talent je moral vrsto let čakati, kajti razmere mu niso dopuščale, da bi šel po bratovi poti; le oči so verno opazovale svet in nabirale vtise. Vse zadrževano pa je naenkrat bruhnilo na dan, ko zaradi bolezni ni mogel več delati v tovarni čevljev »Alpina« in so ga upokojili. Sedaj hoče nadoknadiiti vse, kar je zamudil ter slika in živi samo še za slikarstvo.

Sedejevo slikarstvo je po tehnični plati nekaj posebnega. Površino slike obdeluje toliko časa, da postane skoraj tako gladka kot steklo, pa tudi slike so podobne slikam na steklu. Tudi za njegovo tehniko bi skoraj lahko dejali, da jo je vse življenje nosil v sebi, kajti pojavi se naenkrat in ni opaziti na slikah nobenega skoka vstran, nikjer ni široke poteze čopiča, temveč samo precizno, skoraj miniaturno grajenje slike z najdrobnejšimi čopiči. Motivno ga predvsem zanima krajina, a tu in tam tudi človeška figura. Obilico motivov mu nudi rojstna vas z bližnjo okolico. Odnos do upodobljene snovi je iskren in nepotvorjen, rahlo naiven. Morda zaradi svoje posebne tehnike, ki je blizu tako imenovanemu naivnemu slikarstvu, so ga po razstavi razglasili za naivca, kar pa nikakor ni. Kljub svoji preprostosti je Sedej kultiviran slikar in umetnik, čeprav nima umetniške šole. Na razstavi je pokazal 17 del iz zadnjih štirih let: Pri županu, Portret sina, Krajina, Zupanov gepelj, Ziri, Ledince, Rumena hiša, Vrtiljak, Kmečko dvorišče, Rdeči dežnik; Gasilski dom, Mrzli vrh, Motiv iz Dobračeve, Zimá, Zgodnja pomlad, Krajina z dečkoma, Deček s stolom (vse olje na lesonitu). Razstava je bila odprta od 20. marca do 24. aprila 1960. Otvoritvi je prisostvovalo skoraj 70 ljudi, ogledalo pa si je razstavo 960 obiskovalcev. Odmev

razstave je bil izreden, saj je o njej pisalo skoraj v vseh časopisih, poročal radio in jo je prenašala tudi televizija. Razstava je bila urejena v okroglem grajskem stolpu.

Komaj so se vrata okroglega stolpa zaprla, je bila že odprta nova razstava, tokrat zopet na zgornjem grajskem hodniku. Novemu, neznanemu slikarju je sledil prezgodaj umrli akademski slikar France Košir. Ker o slikarju in njegovem delu pišem na drugem mestu, navajam tu samo drobne podatke. Razstava je bila odprta od 24. aprila do 31. maja 1960. Razstavljeni so bila naslednja dela: Pri šivanju, Domači jez I, Dekliški portret, Špitalar I, Portret dečka, Tihožitje, Portret Lada Koširja, Kamnitnik, Sedeča deklica, Špitalar II, Puštalska brv, Hribec in Suha, Škofja Loka I, Portret starke, Avtoportret I, Škofja Loka II, Avtoportret II, Tihožitje z ribami, Zali log, Krajina, Nad jezom, Ob Sori, Portret M. Platinina, Portret očeta dr. Ranta, Škofja Loka pozimi, Pri Okornu, Tihožitje s steklenico (vse olja); Kapucinski most, Domači jez II, Ptuj I, Narodne noše, Ptuj II, Ptujski grad, Krajina s topoli, Domači jez III, Slavonski Brod, Stara Loka, Par v narodni noši, Golnik (vse akvareli); Voda nad jezom, Hribec in Sorško polje (pastela); Domači mlin (kreda); Hiša v snegu, Portret očeta (grafiki). K otvoritvi je prišlo skoraj 100 ljudi, a razstavo si je ogledalo 2511 obiskovalcev. Na tem mestu sem dolžan izreči zahvalo vsem lastnikom Koširjevih del, ki so jih posodili za razstavo.

Tej razstavi je sledil krajši premor do 12. junija, ko se je predstavil loškemu občinstvu — po dveh tako dobro obiskanih razstavah mislim, da že lahko govorimo o loškem občinstvu, ki sedaj že stalno obiskuje razstave, in da je to res, je v veliki meri potrdila tudi ta razstava — rojak iz Poljan, akademski slikar in grafik Ivo Subić. Razstavo si je ogledalo 1567 obiskovalcev. Nad vse pa je uspela slovesnost pri odpiranju razstave, ko je številno občinstvo skoraj popolnoma napolnilo hodnik, kjer je bilo razstavljenih 28 slik. Razstavljeni so bila naslednja dela: Čipkarici, Domači praznik, Kmečka svatba, Na sejem, Tifusarji, Vasovanje (vse olje na steklu); Balada o godcu, Berač Blaže, Kmečka starica, Kmet, Na oknu, Na griču, Novoletna jelka, Urša, Vinharji, V vaški krčmi, Zima, Žena s črno ruto, Žena s škafo, Dolenčice, Kurir, Partizanska ljubezen, Čipkarica I, Kmetica, Kmečka žena, Rdeča krava, Čipkarica II, Tihožitje (vse olja na platnu). Skoraj dve sto ljudi, ali točneje: 189 oseb je naštel

dežurni pri sami otvoritvi. Po razstavnem katalogu povzemam o razstavljavcu naslednje podatke:

Ive Šubic se je rodil leta 1922 v Poljanah, v rodbini, ki je dala v preteklosti slovenskemu narodu vrsto slikarjev in podobarjev. Mladostno dobo je preživel doma in v osnovno šolo je hodil v Poljanah. Nato se je vpisal na Umetno obrtno šolo v Ljubljani. Študij na zagrebški umetniški akademiji je moral zaradi vojne prekiniti. Že leta 1941 je stopil v partizane. Bil je borec Cankarjevega bataljona in Tomšičeve brigade. Kmalu so ga premestili v Centralno tehniko KPS, kjer je bil sprva ilustrator, kasneje pa vodja grafičnega oddelka. Mladi Ive je v partizanih pridno ustvarjal, predvsem risal. Prvi blok skic iz partizanskega življenja se je izgubil, ko so se morali umikati pred Nemci. Pozneje je kot ilustrator in vodja grafičnega oddelka neumorno snoval in ustvarjal, kolikor so pač dopuščale tedanje razmere. Po osvoboditvi je nadaljeval slikarski študij na Akademiji za upodabljajočo umetnost v Ljubljani. Študij je končal leta 1948 pri prof. Gojmiru Antonu Kosu; specialno šolo je delal pri prof. Gabrielu Štupici, grafiko pa je študiral pri prof. Božidarju Jakcu. Danes se bavi poleg slikanja z oljem in tempero tudi z grafiko in ilustracijami. Ilustriral je več mladinskih knjig in je leta 1949 in 1951 prejel Levstikovo nagrado. Predvsem z grafiko je sodeloval na razstavah v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Sarajevu, Skopju, Parizu, Benetkah, Milanu, Moskvi, Pekingu, New Delhiju, Berlinu, Tokiju in Rangu. Razstava v loškem muzeju pa je bila njegova prva samostojna razstava. Motive zajema iz dveh virov: iz domačega vaškega okolja, kjer se po eni strani približuje folklori (slike na steklu), po drugi strani pa vaše motive preoblikuje in monumentalizira; drugi vir so mu spomini na brezmejne napore, trpljenje in herojstvo partizanstva. Tu opušča strogo dokumentarnost prvih ilustracij in obdeluje snov kot umetniško vizijo in simbol generacije, ki je sredi vojnih grozot izpovedovala vero v človeka.

Po večmesečni prekinitev zaradi drugih razstav je bila na zgornjem grajskem hodniku končno zopet postavljena stalna *muzejska galerijska zbirka*. Od najstarejših kopij fresk iz 13., 14. in 15. stoletja iz Crngroba in Suhe pa vse do najmlajšega rodu, od vsakogar po eno ali nekaj del, je zastopano slikarstvo loškega ozemlja. Nekateri slikarji rojaki so se že odzvali vabilu muzeja in darovali ali pa samo posodili muzeju eno ali več svojih del ter

tako, pomagali ustvariti slikarsko zbirko oziroma galerijo slikarstva Škofje Loke, Poljanske in Selške doline. Izpopolnitev te galerije za prikaz umetnostnega ustvarjanja na loškem ozemlju je zahtevna naloga, katere velik del bi bil uresničen že s samo preureditvijo grajske dvorane v ta namen. Kadar se bo to uresničilo, bo za Loko kot tudi za vso slovensko kulturo velik praznik. Do takrat pa bo muzej prirejal razstave posameznih umetnikov in posameznih dob ter tako seznanjal občinstvo s posameznimi umetniki in umetnostnimi obdobji.

Andrej Pavlovec

USTANOVITEV ZBIRKE GROHARJEVIH MLADOSTNIH DEL V SORICI

V okvir muzejskega dela spada poleg zbiranja muzejskih predmetov po terenu tudi organiziranje posameznih zbirk na terenu samem, kar je še najpravičnejši odnos tako do predmetov kakor tudi do kraja ali ožjega okoliša, kjer so bili predmeti najdeni. Najlaže se približamo načelu o ohranitvi predmeta v njegovem okolju prav z organiziranjem zbirk v kraju, kjer so bili le-ti najdeni, kjer so jih vrsto let uporabljali in kjer so se tudi ohranili. Zbrani v zbirki pa skupno s krajem najzgovorneje pričajo o svoji preteklosti.

V primeru, ko gre za spominske zbirke ali samo za rojstne hiše velikih mož, je tu njihovo delo običajno nekoliko okrnjeno prikazano samo z ostanki predmetov, ki jih je uporabljal in je nujno, da se slavnega pokojnika-rojaka prikaže tudi z njegovimi deli. Spominska zbirka v rojstnem kraju pa ima poleg kulturnega tudi še drugačen pomen; je n. pr. zelo dober turistični mik kraja, kamor prihaja prav zaradi spominske sobe ali rojstne hiše ali kako drugače muzeološko obdelanega spomina na slavnega rojaka mnogo ljudi, ki bi sicer morda nikoli ne našli poti v ta kraj.

Z organiziranjem tovrstnih zbirk muzej po eni strani razbremenjuje svoj največkrat omejeni razstavni prostor, po drugi strani pa je možno v taki spominski zbirki veliko bolje prikazati delo in življenje posameznika, kar v muzeju vedno ni mogoče. Mnogo predmetov, kolikor so v muzeju na razpolago, leži največkrat zaradi pomanjkanja prostora v depoju in jih ni mogoče razstaviti, kajti muzeološko pretehtana zbirka v samem muzeju mora kompleksno prikazovati n. pr. vse slavne